

MANNSFORUM.NO

EN STEMME FOR GUTTER, MENN OG FEDRE

Post@mannsforum.no Vår ref. LSG 02.2020-001,

Oslo 23.6.2020

Forsknings- og høyere utdanningsminister Henrik Asheim

Postmottak@kd.dep.no

ALVORLIG KJØNNSUBALANSE OG MANGLENDE LIKESTILLING PÅ KJØNNSENSITIVE STUDIER I HØYERE UTDANNING.

Vi viser til vårt tidl. brev av 15.09.2019.

MannsForum er landets største medlemsorganisasjon for likeverd og likestilling for menn og fedre, og en viktig stemme for gutter, menn og fedres utfordringer i samfunnet. Driften er støttet økonomisk av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (jfr. vedlegg 1. «Om MannsForum»).

Norge har i mange år stimulert og premiært kvinnelige søkere til mannsdominerte studier, yrker og stillinger, med bruk av både kjønnsbaserte ekstrapoeng og kvotering. Det samme har ikke vært tilfelle med mannlige søkere til kvinnedominerte studier, yrker og stillinger. Endringene i Likestillingsloven i 2016 åpnet imidlertid for en likebehandling av kjønnene, fordi Stortinget ønsket bedre kjønnsbalanse nå også på kvinnedominerte studier, yrker og stillinger. Et viktig hensyn var bl.a. behovet for bedre kjønnsbalanse på de kjønnsensitive områdene oppvekst, utdanning, sosial- og helsetjenester, som berører barn og ungdom spesielt. Barn og ungdom trenger generelt å vokse opp med god kontakt med både far og mor, og med positive voksne rollemodeller av begge kjønn. I denne forbindelse er denne formuleringen i rundskriv Q-7/98 fremdeles aktuell, der det bl.a. § 3 heter:

«Det er langt flere kvinner enn menn i de yrker forskriften omhandler – et forhold som gjør at barn i liten grad får kontakt med menn frem til fullført grunnskole. Mange barn har i tillegg begrenset kontakt med menn i familielivet fordi barn oftest lever sammen med moren etter samlivsbrudd. Det er også en kjennsgjerning at mødre fortsatt tilbringer mest tid sammen med sine barn, selv om fedrene i større grad enn tidligere tar del i omsorgsoppgavene. Disse forhold til sammen medfører at en rekke barn i liten grad mottar impulser fra menn gjennom barndommen. Dette kan gi et skjevt bilde av mannens rolle i samfunnet og et skjevt bilde av kjønnsrollemønstrene – holdninger som den enkelte tar med seg videre i livet og overfører til kommende generasjoner. I et samfunn hvor likestilling mellom kjønnene er en grunnleggende verdi, anses dette for å være uheldig. Flere menn i omsorgsykker vil øke likestillingen i samfunnet på kort sikt, både fordi menn i større grad påtar seg omsorgsoppgaver i det offentlige, og fordi en økning av andelen menn i slike yrker vil redusere negative virkninger av et arbeidsmarked som i dag er svært kjønnssegregert»

Som NRK Brennpunkt viste i sin dokumentar "Kjønnskampen" 8. 5. i 2019, har skjevheten mellom kvinner og menn innen høyere utdanning fortsatt å øke. I skrivende stund ligger forholdstallet på rundt nærmere 63 % kvinner og 37 % menn av de som studerer videre på universitets eller høyskolenivå etter å ha fullført videregående skole. Ved Universitetet i Oslo var kjønnsbalansen på hele 67% kvinner og bare 33% menn, dvs. dobbelt så mange kvinnelige som mannlige studenter.

Brennpunktprogrammet viste videre at favoriseringsordningen (kjønnspoeng) for kvinner blir praktisert ved 120 mannsdominerte studier. I Rundskriv om opptak til høgre utdanning 31.01.2018 går det tydelig fram at kvinner fortsatt kvoteres på bekostning av mannlige søkere: som f.eks. ved NTNU:

"30 studieplassar for kvinnelege søkjarar på Datateknikk (integrert master) og 15 studieplassar på Kommunikasjonsteknologi (integrert master). Kvinnelege søkjarar får 2 tilleggspoeng ved opptak til desse studia: Ingeniørutdanningar (bachelor), Landbruksutdanningar, Maritime høgskoleutdanningar, og ved Integrerte masterstudium i teknologi og ingeniørfag ved NTNU i Ingeniørvitenskap og IKT: Marin teknikk, produktutvikling og produksjon, elektronisk systemdesign og innovasjon, kybernetikk og robotikk, kommunikasjonsteknologi, datateknologi, fysikk og matematikk og materialteknologi."

Tilsvarende favorisering av menn forekommer bare på syv studier blant de flere hundre kvinnedominerte retningene. Blant de syv finner vi bl.a. Veterinærfag, og i noen av de syv gis menn bare ett studiepoeng, ikke to. MannsForum stiller seg undrende til at Utdanningsdepartementet finner det viktigere med mannlige fagpersoner i yrker der man behandler dyr, enn i yrker der man behandler barn og mennesker, eksempelvis viktigere med mannlige veterinærer og dyrepleiere enn med mannlige lærere, sykepleiere og familieterapeuter, hvor kjønnsbalansen i dag er ca. 80 % kvinner og 20 % menn. Eller at det er viktigere med kvinnelige vei- og/eller dataingeniører enn mannlige barnevern- og familieterapeuter. Det er likestillingsmessige verdivalg som er egnet til undring, også i samfunnssammenheng.

Bruken av kjønnspoeng for å bedre kjønnsbalansen blant studenter har vært et virksomt virkemiddel for å øke andelen kvinnelige studenter på de aktuelle fagområdene. Men særlig effektivt er det kanskje ikke, ettersom frafallet er oppsiktsvekkende større blant kvinnelige studenter enn mannlige. Et eksempel kan være Universitetet i Stavanger, hvor de tilbyr flere av de teknologiske fagene hvor kvinner får ekstrapoeng. Der man vil observere at flere av fagene viser en vesentlig høyere strykporsent blant de kvinnelige studentene enn de mannlige. I Data strøk 26 % av kvinnene i 2018, mot 12 % av mennene. I Automatisering var tallene 52 % mot 24 %. Disse stryktallene må ses i lys av at når man ser landet under ett (samtlige fag og undervisningssteder i 2018) så stryker hele 40 % flere menn enn kvinner. Det har aldri vært færre kvinner som har strøket enn nå (6,4 %), mens mennene hadde sin laveste strykporsent i 2009 (8,7 %). Det kan derfor virke som om kjønnspoeng er en metode som trosser naturlig talent og forutsetning. Men dersom kjønnspoeng er noe Regjeringen ønsker å beholde, så bør det etter Mannsforums oppfatning selvfølgelig gjøres gjeldende likt for begge kjønn, og prioriteres på kjønnsensitive fagområder foran mer kjønnsnøytrale områder. Dagens praksis med favorisering av det ene kjønn foran det andre virker kjønnsdiskriminerende.

Det vil sannsynligvis ha betydelige konsekvenser for fremtidens bærekraft i samfunnet at kjønnsbalansen i offentlig sektor med stadig større kvinnelig overvekt fortsetter å øke. Det er heller ikke særlig bærekraftig at f.eks. bare 13 prosent av førskolelærerstudentene og 17 prosent av grunnskolelærerstudentene er menn, og at bare 30 prosent av legestudentene er av det mannlige kjønn. Dette er alle kjønnsensitive fag.

Mannsforum mener at det også i disse fagene bør brukes kjønnspoeng for å bedre kjønnsbalansen, all den tid det blant autoriteter er ansett å være viktig for skolegutter å ha gode mannlige forbilder, og for en del pasienter å kunne konsultere lege av samme kjønn. Kjønnsbalansen på psykologistudiene er et godt eksempel på alvorlighetsgraden av den manglende rekrutteringen av menn til et sentralt kjønns sensitivt yrke med stor betydning for helsen til utsatte barn og foreldre.

Blant de uteksaminerte psykologistudentene på Universitetet i Oslo i vår var bare 16,6 prosent menn, og dette gjenspeiler trenden i hele landet. Debatten om kjønnsbalanse i profesjonsstudiet i psykologi har i hovedsak dreiet seg om mannlige versus kvinnelige studenters rettigheter til plass i studiet, og om det skal gis ekstra studiepoeng til menn slik at de kan kvoterer inn. Prorektor Mo sier at universitetet har arbeidet knallhardt med mange og kostnadskrevenne tiltak, og trekker frem reklamekampanjer rettet mot menn og egne dager for mannlige søkere som eksempler, uten at dette har hatt den ønskede effekt. Da må det brukes sterkere virkemidler innenfor Likestillings- og diskrimineringslovens muligheter, som kjønns-poeng til mannlige søkere, eller kvotering. Motargumentet som er brukt mot dette er at det vil være urettferdig at menn blir kvotert inn på bekostning av kvinner med bedre karakterer, og dem er det mange av. En medvirkende årsak til dette finner man i skolen, både grunnskolen og videregående, der gutter underpresterer i forhold til jentene. Flere gutter trives dårligere på skolen og faller ut av skoleløpet, mens langt flere av jentene går ut av videregående med bedre karakterer enn guttene i nesten alle fag. Dersom man skal oppnå bedre kjønnsbalanse i høyere utdanning må det følgelig også sees nærmere på hvorfor og hvordan guttene underpresterer på skolen, og en mulig sammenheng med den store kvinnedominansen i grunnskolen. Stoltenbergutvalget som har sett nærmere på kjønnsforskjellene i skolen har som kjent bare fått mandat til vurdere deler av dette problemkomplekset. Mannsforum er av den oppfatning at det vil være gunstig med flere mannlige forbilder i skoleverket, noe som gjennom en god sirkel kan inspirere til maskuline karrierevalg. (Se vedlegg 2; Kjønnsfordelingen ved skolene i en typisk norsk kommune.)

Utdanningen skal besørge et relevant tilbud til befolkningen

Det er i mange tilfelle ikke likegyldig for befolkningen hvilket kjønn personellet har. Norske universiteter og høyskoler som utdanner fagfolk til både privat og offentlig sektor har et ansvar for et godt tilbud til befolkningen, og Kunnskapsdepartementet har et ansvar for at universiteter og høyskoler sikrer nødvendige og gode rammebetingelser for at lærestedene fyller sin funksjon på en hensiktsmessig måte. Ved Oslo Helseråds avdeling for psykiatri har det vært en problemstilling om pasienter bør snakke med en mann eller en kvinne. Det er ikke så enkelt at menn generelt bør snakke med en mann og omvendt, men mange unge menn med dårlig tilgang på mannlige rollemodeller både hjemme og i skole kan ha nytte av samspillet med en voksen mann. Kvinner som har dårlige erfaringer med fjerne fedre eller invaderende mødre kan også ha nytte av en mannlige behandler. Det kan for eksempel være hjelp til å korrigere synet på menn som kjønn hvis kvinnen skal våge å gå inn i et intimt forhold med en partner.

Når det gjelder parterapi for den store gruppen av befolkningen som ikke mestrer samlivet sitt, er det selvsagt at kjønnsbalanse i terapirommet er en viktig faktor. Mange menn har opplevd en sterkt kjønns-polarisert tilnærming fra kvinnelige terapeuters side i sine forsøk på parterapi. Vi vet også at selvmord hos unge menn er 4x så hyppig som hos kvinner. De møter i sin skolegang 80% kvinnelige lærere, kvinnelige helsesøstre og kvinner i PPT-tjenesten. I Kongsberg var det i fjor syv unge gutter som prøvde å ta livet sitt. Fire av dem lyktes. I sin artikkel [Young Men, Masculinities and Suicide](#) beskriver Mette Lyberg Rasmussen og kolleger hvordan unge menns manglende farskontakt, usikkerhet på egen maskulinitet og redsel for ikke å holde mål, fører til selvmord som den siste heroiske handling. Disse guttene ville neppe oppsøke et helsetilbud med utelukkende kvinnelige terapeuter. Det er beklagelig at kjønnsdimensjonen hos terapeuten ikke er utkrystallisert i entydig forskning.

Mange av MannsForums medlemmer er fedre som har opplevd/oplever store utfordringer etter samlivsbrudd, særlig i forhold til problemer med å oppnå tilfredsstillende samvær med egne barn pga. motstand fra barnas mødre. Våre medlemmer opplever at morspresumsjonen råder i dagens barne- og familievern m.v. Dette kan ha sammenheng med at både familie- og barnevernet,

rettsapparatet og sakkyndige i barne- og familiesaker i dag er sterkt kvinnedominert, og mange fedre føler seg dårlig forstått, og nedvurdert som forelder. Det er helt klart et stort behov for flere menn også i barne- og familievernet, og blant jurister og sakkyndige i familiesaker.

MannsForum synes det kan være rimelig grunn til å hevde at kjønn har større betydning for brukerne innen oppvekst, sosial- og helse sektorene, enn i teknisk sektorfag som ingeniør og datafag, og at det bør vurderes om ikke kjønnsbalanse innen utdanning, sosial- og helsefagene faktisk bør prioriteres høyere enn innen tekniske fag, om nødvendig ved bruk av positiv særbehandling av menn.

Konklusjon:

MannsForum vil i samsvar med ovenstående peke på behovet for følgende prioriteringer og tiltak for å bedre kjønnsbalansen i offentlig sektor:

- 1. Menn bør stimuleres aktivt til å velge utdanninger innen oppvekst, utdanning, helse og omsorg og offentlig administrasjon/forvaltning.**
- 2. For særlig kjønnsensitive studier/yrker bør mannlige søkere gis ekstra kjønnspoeng når menn er underrepresentert med under 40% eller mindre, slik dette i dag praktiseres for kvinner. Dette gjelder særlig følgende fag: Barnehagepedagog, Lærer/pedagog i grunnskolen, Psykologi, Medisin, Barne- og familievern samt Kjønnkunnskap/likestilling.**
- 3. Det bør samtidig vurderes å fjerne, eller redusere, ekstrapoeng til studier/yrker hvor kjønnsbalanse er mindre kjønns sensitivt, som f.eks. matematikk, fysikk, ingeniørfag, fiskerifag, landbruksfag, og veterinærfag.**

Anmodning om møte

Vi viser til vår situasjonsbeskrivelse, resonnementer og forslag over, og ber om et møte med Statsråden for å kunne utdype disse, og drøfte alvoret og mulighetene i dagens situasjon med sikte på å sikre befolkningen generelt, og gutter og menn spesielt, en mer hensiktsmessig personellmessig kjønnsbalanse innen de mest kjønnsensitive fag. Et hensiktsmessig virkemiddel for å redusere underskuddet av mannlige studenter i disse fagområdene, vil naturlig være å anvende de samme virkemidlene som lærestedene i dag bruker for å redusere underskuddet av kvinner på de fagområdene der menn er i stort flertall. Det vil si aktiv rekruttering og stimulering av mannlige søkere til studiene, og bruk av kjønnspoeng for å øke andelen menn. En bedre kjønnsbalanse på kvinnedominerte studier vil samtidig kunne bedre den skjeve kjønnsbalansen i høyere utdanning generelt.

Vi ber om et møte med Statsråden hvor vi kan drøfte situasjonen og aktuelle løsninger i saken.

Med vennlig hilsen for MannsForum

Arne Børke
Leder MannsForum
Tel. 96646510

Guttorm Grundt
Nestleder MannsForum
92059776

Vedlegg:

1. «Om MannsForum»

